

Giovanni Bronzini, *Tradizioni popolari in Lucania: Ciclo della »Vita umana«*. Prefazione di Paolo Toschi. Università di Roma e Museo di etnografia italiana. Studi e testi di tradizioni popolari. Edizioni Montemurro, Matera 1953, 8°, 329 strani.

Asistent pri stolici za »zgodovino ljudskih izročil« na rimski državni univerzi, dr. G. Bronzini, se je spoprijel z mikavno snovjo: opisal je življenjske navade svojih rojakov Lukancev. Lukanija je konservativna pokrajina na jugu Italije, kamor so stoletja naplavljala vse mogoče kulturne in folklorne posebnosti. Zgodovinarji trdijo, da Rimljani v tej deželi »niso imeli nikoli popolne oblasti, ampak so tja poslali samo nekaj kolonij.« Kljub nehomogenemu etničnemu sestavu pokrajine v preteklosti in deloma še v sedanjosti (prim. v knjigi dodatek z gradivom lukanskih Albancev — str. 249 s), kljub zgodovinskim pretresom, ki so pustili za sabo mnogo sledov, je podoba ljudskega življenja — kakor ga je narisal avtor — precej harmonična. Hote ali nehote je to delo nekakšen znanstveni pendant k literarni podobi dežele, kakor jo je videl v knjigi »Cristo si è fermato a Eboli« (slov. prevod izšel leta 1951) zdravnik in slikar Carlo Levi, katerega bistra opažanja Bronzini marsikje vključuje v svoj pregled. Gradivo je avtor zajel deloma iz dosedanjih objav deloma naravnost iz ljudstva z osebnim raziskavanjem na terenu, obenem pa je tudi razposlal za domače razmere in potrebe (po Van Gennepu) prirejeno vprašalnico. Pri razširjanju le-te so mu bile naklonjene krajevne šolske oblasti. S prispevki številnih sodelavcev je po treh letih zbiranja (1948—1951) mogel sestaviti posrečeno delo, kakršnega Slovenci še nimamo.

Ceprav Bronzini pravi, da se je hote izognil primerjavi z navadami drugih italijanskih pokrajin in drugih narodov (pač po priznani metodični zahtevi, da je treba primerjalne študije voditi za vsako izročilo posebej in najmanj v vsenarodnem merilu), je vendarle marsikdaj od tega odstopil, kar pa je delu samo v prid. Znal je pač povsod ohraniti pravo mero, tako da bi si z naše strani kvečjemu lahko želeli tudi kakšen namig na sorodne pojave z vzhodnih bregov Jadrana. Tu in tam bi ti pojavi morda celo prispevali k razjasnitvi kake nerešene uganke. Tako se je n. pr. težko ubraniti misli, da v poimenovanju Lupo (Bronzini, str. 25) in Vuk (Schneeweiss, Grundriiss des Volksglaubens und Volksbrauchs der Serbokroaten, str. 71) ne bi bilo nič skupnega. V pravkar omenjenem Schneeweissovem delu bi bil avtor mogel ponekod dobiti tudi krajevno bližje ali novejše navedbe literature in dejstev v zvezi z nekaterimi pojavi, ki jim navaja oddaljenejše paralele (krvava sled na rjuhi po poročni noči — str. 189, pobratimstvo — str. 253, in še kaj).

Metodično bi se dalo morda oporekati samo preobilnemu navajanju pesemskih tekstov. Če se je avtor nekod (n. pr. pri pesmi »Verde Oliva«, str. 184) pravilno izognil objavi, se mi zdi, da bi bil brez škode to naredil tudi drugod (n. pr. tam, kjer opisu zibelke sledijo pesmi uspavanke, pa seštevanka, molitvice idr.; v drugih poglavjih pesmi nabornikov, podoknice itd.). Vse te pesmi so po svoje sicer zanimive — prim. na str. 79 »Le 15 parole della verità«, varianta k Streklju III 6661—6680 (Hagada) — in imajo kot prvič objavljeni teksti tudi dokumentarno vrednost, a prav zato bi bile prišle bolj do veljave v kaki zbirki pesmi, kjer bi jih urednik mogel bolj sproščeno komentirati. (Dr. Bronziniju namreč raziskavanje ljudskega pesništva ni nič manj pri srcu kakor raziskavanje običajev. To je pokazal z mnogimi razpravami, od katerih bi slovenskega bralca opozoril predvsem na eno: *La canzone della »Ragazza in mezzo al mare« in Lucania*. Folklore VIII, fasc. 1—2, Napoli 1953, str. 10 do 17; gre namreč za zvezo z našo »Lepo Vido«.)

Izražene pripombe seveda nikakor nočejo zmanjševati vrednosti dela, ki je tako, da sta z njim lahko zadovoljna tako etnograf strokovnjak kakor lajik. Če bi tega n. pr. pritegnila vest o vlogi lukanske žene v revnejših slojih (razen tega, da ima absolutno oblast v hiši, hrani denar, kupuje v semnju, nastopa poleg moža v družinskih zadevah pred oblastmi ipd. — str. 200), se bo prvi ustavil kakor ob poslastici pri verovanju, ki je pri nas po Kotniku

znano pod geslom »skoz potegniti« (str. 98, 199). A s takim naštevanjem zanimivosti bi mogli nadaljevati lep čas! Zato naj samo še pripomnim, da so »Tradizioni popolari in Lucania« delo, ki ga bo vsak raziskovalec običajev želel vzeti v roko spet in spet. Če so slikovne priloge skromne, pa na drugi strani lep tisk, pregleden zemljevid pokrajine, besednjak narečnih oblik, ki se najbolj oddaljujejo od italijanskega knjižnega jezika, in skrbno sestavljeno stvarno kazalo bogatijo knjigo in jo delajo vsestransko uporabno.

Milko Matičetov

Gianfranco D'Aronco, Indice delle fiabe toscane. Prefazione di Vittorio Santoli. Firenze — L. S. Olshki — 1953. (Biblioteca dell'«Archivum Romanicum», Serie I, vol. 36.) 235 strani.

»Una rondine non fa primavera«, pravijo Italijani. Vendar je ta prva lastovka lepa in nezmotljiva napoved, da se v Italiji tudi doslej nekoliko zanemarjenemu raziskavanju ljudskega pripovednega zaklada v prozi bliža nova pomlad. V vrsti nacionalnih indeksov pravljic Italija ni bila zastopana, zdaj pa se vsaj ena italijanska pokrajina — Toskana — uvršča v to pomembno mednarodno mrežo.

Uvod je pravzaprav že poglavje za kritično zgodovino zapisovanja ljudskega proznega blaga v Italiji in bo zelo prav prišel vsakemu koristniku D'Aroncovega kazala v tekstnokritičnih dvomih, pa tudi drugače ni brez pomena.

Pri kazalu samem je največje vrednosti to, da so vse zgodbe na kratko povzete, tako da iskalec ve, kaj vzame vsakokrat v roke. Brez teh povzetkov bi bilo kazalo komajda uporabno. Zgodbe so namreč marsikdaj razvrščene po zunanjih, naključnih podobnostih in ne na pravem mestu. Že ob navadnem branju, se pravi brez kritičnega aparata pri roki, sem si ob robu knjige mogel zaznamovati nekaj površnosti, ki bi jih v delih te vrste ne smelo biti. Pod mnogimi številkami najdemo zgodbe, ki očitno nimajo prave zveze z drugimi, prav tam navedenimi zgodbami, n. pr.: 501 [b], 526 [c], 405 A [d], 554 [d], 561 [c], 565 [g], 707 [n], [q] in [v]. Raznorodne stvari so prišle pod eno in isto številko tudi v drugem razdelku (Sezione II), kamor je avtor dal zgodbe, ki jim ni našel paralel v klasifikaciji Aarne-Thompson; tako n. pr. pod št. [504], [507], [511], [515] itd. Zanesljivost indeksov se navadno izkaže v praksi, pri vsakdanji rabi. Ko sem pri D'Aroncu iskal pravljico AaTh 615, je na mestu nisem mogel najti; in vendar je tudi ta pravljica v knjigi registrirana = [504 e], [511 a in c]; [511 b] je nekaj drugega, kar avtor malo niže registrira pod št. [526]. V drugem razdelku je seveda še marsikaj, kar ni neklasificirano. D'Aroncova številka [522] = AaTh 756 in pomeni celo pomembno dopolnilo k temu, kar je pisal N. P. Andrejev, Die Legende vom Räuber Madej (FFC Nr. 69, 504). D'Aroncova št. [1216] pa je nepričakovana apeninska paralela k vzhodnoalpskemu motivu, ki je bil doslej znan pri Slovencih v gornji dolini Soče, pri Ladincah na Južnem Tirolskem in pri Nemcih na Tirolskem (Wipptal), nedavno pa je o njem pisal I. Grafenauer, Slovenska pripovedka o ujetem divjem možu (Zgodovinski časopis VI—VII, 1952/53, 124 ss.). A to je pravzaprav že vrednotenje gradiva, ki je kljub tukajšnjim pripombam seveda dragoceno. Po povzetkih smo namreč opozorjeni na italijanske zgodbe, ki bi nam bile zaradi pomanjkanja italijanskih tekstov v naših knjižnicah še naprej neznane. Tako pa med drugim izvemo, da sta v Toskani do nedavnega krožili 2 zgodbi, ki ju je pri nas porabil že Tobija Lionelli (Sacrum Promptuarium III) v pridigi za novo leto 1697: spor o drozjih in kosih = D'Aronco [1552]; jastreb odnese privezana piščeta = D'Aronco [1224] = AaTh 1876.

D'Aroncovo kazalo je izšlo v vzorni tipografski obleki pri založbi Olshki. Menim pa, da bi ne bilo nápak, če bi se folkloristi na kakšnem kongresu sporazumeli, da bi vsa taka dela izdajali na enem mestu (zaradi tradicije morda kar v seriji FFC v Helsinkih). Enotna tehnična in deloma tudi strokovna redakcija bi jih napravila laže dostopna in uporabna, tu in tam pa bi